

ЧЕТ ТИЛИН ОКУТУУДАГЫ ЗАМАНБАП ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖАНА МЫКТЫ ТАЖРЫЙБАЛАР

¹Абакулов Р. А., ²Сартбекова Н.К., ³Чыланбекова Н.

¹Кыргыз-Өзбек университетинин тарых-филология факультетинин англис филологиясы кафедрасынын окутуучусу rabakulov@gmail.com

²п.и.д., профессор, И. Арабаев атындагы КМУнун Ш. Кадырова атындагы Дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунун директору.

³И. Арабаев атындагы КМУнун Ш. Кадырова атындагы Дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунун Прикладдык жана фундаменталдык кафедрасынын улуу окутуучусу E-mail: nursart@mail.ru 0772659527

АННОТАЦИЯ

Бул макалада чет тилин окутуудагы заманбап технологиялар жана мыкты тажрыйбалары И. Арабаев атындагы КМУнун Ш. Кадырова атындагы Дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунун мисалында каралган. Эң популярдуу экинчи тил катары англис тили үстөмдүк кылат, англис тилинде сүйлөгөндөрдүн 66% аны экинчи тил катары үйрөнүшкөн. Заманбап дүйнөдө англис тили ар кандай аймактарда басымдуулук кылат. Англис тили өлкөнүн жана коомдун, илимдин өнүгүшүнө таасир этет. Көпчүлүк өнүккөн илимий тармактар англис тилин колдонбосо, жөн эле жашай албайт. Акыркы жылдарда дүйнө жүзү боюнча окумуштуулар физика, химия, медицина, биология жана психология боюнча барган сайын көбүрөөк ийгиликтерге жетишти. Бул жерде англис тили да чоң роль ойногон, анткени илимдин өнүгүшү дүйнөнүн бардык өлкөлөрүнүн окумуштууларынын ортосунда тынымсыз баарлашууну жана кызматташууну талап кылат. Эл аралык илимий конференциялар англис тилинде өткөрүлөт. Бардык илимий-техникалык басылмалардын жана макалалардын жарымы англис тилинде басылып чыгат. Дүйнөнүн эң атактуу университеттери жана институттары англис тилинде сабак беришет. Ошондон улам, англис тилин окутуудагы заманбап мыкты тажрыйбаларды, көйгөйлөрдү жана перспективаларды карап көрсөк. Чет тилдер анын ичинен англис тили И. Арабаев атындагы КМУнун алдындагы Ш.Кадырова атындагы Дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунда окутулат. Ошондой эле, ошол институттун англис тилин окутуудагы заманбап технологиялар жана мыкты тажрыйбалары каралган.

Негизги сөздөр: окутуу, заманбап технологиялар, мыкты тажрыйбалары, эл аралык мамилелер, англис тили.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ И ЛУЧШИЕ ПРАКТИКИ

¹Абакулов Р. А., ²Сартбекова Н.К., ³Чыланбекова Н.

¹ст.преп. кафедры английской филологии факультета истории и филологии Кыргызско-Узбекского университета rabakulov@gmail.com

²д.п.н., профессор, директор Института мировых языков и международных отношений имени Ш. Кадыровой КГУ имени И. Арабаева nursart@mail.ru

³ст.преп. кафедры прикладно-фундаментальной лингвистики ИМЯиМО имени Ш.Кадыровой КГУ имени И.Арабаева

В этой статье рассматриваются современные технологии и передовой опыт преподавания иностранного языка. В КГУ им. И. Арабаева в качестве примера рассматривается Институт мировых языков и международных отношений имени Ш.

Кадыровой. Как известно, английский язык доминирует во всем мире как самый популярный второй язык: 66% англоговорящих изучают его как второй язык. В современном мире английский язык доминирует в различных регионах. Английский язык влияет на развитие страны и общества, науки. Большинство передовых научных областей просто не могут выжить без использования английского языка. В последние годы ученые всего мира добились все больших успехов в физике, химии, медицине, биологии и психологии. Английский язык также играет большую роль, ведь развитие науки требует постоянного общения и сотрудничества между учеными всего мира. Международные научные конференции проводятся на английском языке. Половина всех научно-технических публикаций и статей публикуются на английском языке. Самые известные университеты и институты мира преподают на английском языке. Поэтому давайте посмотрим современные лучшие практики, проблемы и перспективы преподавания английского языка. Иностранные языки, включая английский обучаются в Институте мировых языков и международных отношений имени Ш. Кадыровой при КГУ имени И. Арабаева. Также представлены современные технологии и лучшие практики преподавания английского языка в этом институте.

Ключевые слова: преподавание, современные технологии, передовой опыт, международные отношения, английский язык.

MODERN TECHNOLOGIES IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE AND BEST PRACTICES

¹R.A. Abakulov, ²N.K. Sartbekova, ³Chylanbekova Nurisa

¹Senior Lecturer Departments of English Philology Faculty of History and Philology Kyrgyz-Uzbek University rabakulov@gmail.com

²Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kyrgyz State University named after I. Arabaev.

³senior lecturer of the department Applied fundamental linguistics Of Institute World languages and International relations named after Sh. Kadyrova of the KSU named after I. Arabaev.

This article discusses modern technologies and best practices in teaching a foreign language. In KSU named after I. Arabaev as an example is considered the Institute of World Languages and International Relations named after Sh. Kadyrova. English is known to dominate the world as the most popular second language, with 66% of English speakers learning it as a second language. In the modern world, English dominates in various regions. The English language affects the development of the country and society, science. Most cutting-edge scientific fields simply cannot survive without the use of English. In recent years, scientists around the world have made increasing strides in physics, chemistry, medicine, biology and psychology. English also plays a big role, because the development of science requires constant communication and cooperation between scientists around the world. International scientific conferences are held in English. Half of all scientific and technical publications and articles are published in English. The most famous universities and institutes in the world teach in English. So, let's look at modern best practices, problems and prospects for teaching English. Foreign languages, including English, are studied at the Institute of World Languages and International Relations named after Sh. Kadyrova at KSU named after I. Arabaev. Modern technology and best practices in teaching English at this institute are also presented.

Keywords: teaching, modern technologies, best practices, international relations, English language.

Акыркы маалыматтарга таянсак дүйнөдө 252 өлкө жана 7174 тил бар, дүйнө калкынын болжол менен 2/3 бөлүгү эң кеңири таралган 40 тилде сүйлөйт. Тилдин таралышы боюнча рейтингде англис тили лидер болуп саналат. Сүйлөөчүлөрдүн жалпы саны 1,5 миллиарддан ашык адамды түзөт (дүйнө калкынын 20%). И. Арабаев

атындагы КМУ — жогорку окуу жайы жана Кыргыз Республикасындагы эң биринчилердеки университеттердин бири болуп саналып, Кыргызстандын биринчи Алиппесин түптөөчүсү, көрүнүктүү ойчул, акылман жана илимпоз Ишеналы Арабаевдин ысымын алып жүрөт. Кыргыз ССР БАКтын 1944-ж. 15-декабрдагы токтому менен 1945-ж. 1-февралда Фрунзе (Бишкек) шаарында Кыргыз кыз-келиндер окуу жайы уюшулган. В.Маяковский атындагы Кыргыз кыз-келиндер педагогикалык институту педагогикалык кызматкерлердин чыныгы ордосуна айланып, анын жемиштүү ишмердиги республикада педагогикалык билимдин, маданияттын жана илимдин көп тараптуу багытында өнүгүүсүн улантып келет (1952-1990). Анын базасында 1950-ж. Мугалимдер институту, 1952-ж. В.В. Маяковский атындагы Кыргыз кыз-келиндер педагогикалык институту ачылган, ошол эле жылы «Чет тилдер» кафедрасы ачылган. 1959-жылы республикалык мектептер үчүн биринчи чет тил мугалимдери даярдалган. Университеттин тарыхындагы эгемендүүлүктүн шартында башталып, 90-жылдарды камтыйт жана 1992-жыл, педагогикалык адистикке уландарды тартуу максатында окуу жайы Мамлекеттик педагогикалык институтуна айландырылып, институтка И.Арабаевдин ысымы берилген. Ал эми 1994-жылы Мамлекеттик педагогикалык институту И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик педагогикалык университети болуп өзгөртүлгөн. Университеттин структурасын реформалоо боюнча алгачкы кадамдар 1996-жылы бюджеттик жана коммерциялык негизде иштеген жаңы түзүмдүк бөлүмдөр түзүлгөн. Ошентип, 1996-жылда Дүйнөлүк тилдер институту ачылган. Институттун аталышы бир нече жолу өзгөргөн. Учурда Ш.Кадырова атындагы Дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунда англис тили менен катар немис, кытай, корей, фарси, түрк, араб тилдери окутулат. ДТЖЭМИде 2023-2024 окуу жылында 2 500 студент, 145 окутуучу бар [5].

Англис тилин окутуунун негизги максаты - илимий жана кесиптик ишмердүүлүктү жүргүзүү үчүн зарыл болгон чет тилинин коммуникациялык компетенттүүлүгүн жогорулатуу жана болочок адистердин англис тилинде сүйлөгөндөр менен инсандар аралык жана маданияттар аралык чет тилдик байланышты жүргүзүү жөндөмүн жана каалоосун өнүктүрүү.

Төмөнкү милдеттер аныкталды: эл аралык байланыш каражаты катары англис тилин окутуу; белгилүү бир кесиптик чөйрөдө англис тилинде баарлашуу жөндөмүн өнүктүрүү; англис тили боюнча атайын кесиптик компетенцияларды калыптандыруу; интеллектуалдык, психологиялык жана социалдык компетенцияларды өнүктүрүү; англис тилин үйрөнүүгө оң мотивация түзүү; англис тилин окутууну интенсификациялоо.

Кесиптик багытталган чет тилин окутуунун алкагында иштелип чыккан зарыл компетенциялар да аныкталган (атайын терминологияны өздөштүрүү, жалпы

экономикалык жана атайын темалар боюнча баарлаша билүү, презентацияларды жана сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү, иштиктүү кат алышуу ж.б.у.с.), жана өз ишмердүүлүгүн ийгиликтүү аткаруу үчүн кесипкөйгө керектүү сапаттар аныкталган (сынчыл ой жүгүртүү, чыгармачылык, чоң көлөмдөгү маалымат менен иштөө, кесиптик маселелерди өз алдынча чече билүү, билимди бир чөйрөдөн экинчисине өткөрүү жөндөмү ж.б.у.с.).).

Алдыга коюлган максаттарга жана милдеттерге жетишүү үчүн **төмөнкүдөй ыкмалар** [1]. жана окутуунун технологиялары аныкталган: коммуникативдик (Communicative approach); индуктивдик (Inductive method); лексикалык (Lexical approach); аудиолингвалдык (Audiolingual approach); тапшырмалар аркылуу окутуу ыкмасы (Task-based learning); 4C ыкмасы (4Cs (communication, collaboration, creativity and critical thinking); кейс методу (case-based method)

Ал эми **котормону окутуунун эффективдүү ыкмалары**: компетенттүүлүк мамиле (Competence approach), трансформациялык мамиле (Transformational approach), денотативдик мамиле (Denotative approach) болуп эсептелет, 4C 21-кылымдагы мектептер жана жумуш орундары үчүн эң маанилүү көндүмдөр катары сүрөттөлөт. Студенттер алдыда турган жаңы кыйынчылыктарды ийгиликтүү чечүү үчүн чыгармачылыкты, сынчыл ой жүгүртүүнү, баарлашууну жана кызматташуу көндүмдөрүн өздөштүрүшү керек [3].

Кейс ыкмасы – бул чыныгы кырдаалга негизделген активдүү окутуу ыкмасы. Мындан тышкары, бул ыкма оюнга окшош окутуу ыкмаларын билдирет. Кырдаалдык маселе аркылуу окуу процессине реалдуу практикалык кырдаал киргизилет, аны талкуулоо жана негизделген практикалык чечим сунуштоо керек. Аталган максат өз ара **байланышкан 4 компоненттин**: тарбиялык, өнүктүрүүчүлүк, билим берүүчүлүк жана практикалыктын биримдигинде ачылат. **Тарбиялоо компонентин** төмөнкүлөрдөн көрүүгө болот: студенттердин тил үйрөнүп жаткан өлкөнүн маданиятын жана элин урматтоосун жана кызыкчылыктарын калыптандырууда; байланыш маданиятын тарбиялоодо; окууга болгон кызыгууну сактоодо жана таанып-билүү активдүүлүгүн калыптандырууда; иштин ар кандай тармактарында тилди практикалык колдонууга болгон муктаждыкты тарбиялоодо [10].

Бул максаттарга жетүү үчүн, биздин институтта англис тили сабактары аудиториялык саттардан тышкаркы иштердин ар түрдүү формаларын жана ыкмаларын колдонот. Студенттер көйгөйлүү кырдаалдарды моделдөөгө жана чечүүгө, викториналарга, кроссворддорду түзүүгө, билдирүүлөрдү жана докладдарды жазууга, басма материалдары менен иштөөгө, "тегерек столдорду", конференцияларды өткөрүүгө катыша алышат. Ошентип, англис тилин үйрөнүү руханий-адеп-ахлактык маданиятты жогорулатат, логикалык ой жүгүртүүнү өнүктүрөт, эс тутумга чоң таасирин тийгизет,

студенттин кругозорун кеңейтет жана жалпы маданиятын жогорулатат. Студенттерди көп маданияттуу тарбиялоонун каражаттары өлкө таануу боюнча окутуучу оюндар, сабактар болуп эсептелет. Бул башка өлкөлөрдөн келген курдаштары менен баарлашуу, жана көзөмөлдөө режиминде эне тилинде сүйлөгөндөр менен кат алышуу жана чет өлкөгө саякаттоо болушу мүмкүн.

Студенттердин академиялык мобилдүүлүгү университеттер аралык кызматташуу келишимдеринин, алмашуу, стипендиялык программалардын, эл аралык программалардын, меморандумдардын алкагында төмөнкү максаттарда ишке ашырылат: студенттерди алмашуу программалары боюнча окутуу; стажировкадан өтүү (анын ичинде тил); илимий практикадан өтүү;

– жайкы семестрлерге катышуу. АКШ элчилиги жана КР Билим берүү жана илим министирлигинин колдоосу менен STEM программасы КМУнун табыйгый жана так илимдеринин окутуучуларын эки жылдык программа менен Лингва коомдук фонду англис тилине окутуп жатат.

АКШ элчилигинин колдоосу менен EPIC (Англис тилин ишке ашыруу боюнча программалоо курсу) долбоорунун алкагында ДТЖЭМИнин жалпы 40 окутуучусун "Геймификация (PBL- Project Based Learning)" тренингин август айында өтүлөт. Тренингдин максаты 40 мугалимдин квалификациясын жогорлатуу менен заманбап ыкмага тааныштыруу. 2024-2025 окуу жылына АКШ элчилигинин колдоосу менен Англис тилинин адиси ДТЖЭМИнин окутуучулары менен бирге иштейт, Жыл сайын Кант Америка борборунда өтө турган "Spelling Bee" конкурсуна катышып байгелуу оорундарга ээ болушат. Азыркы учурда Fullbright assistant Элеонор Гриннел ыктыярчылык негизде "Talking club" өтүп жатат. АКШ элчилиги жана fhi360 уюмунун колдоосу менен Аризона штатынын университетинин OPEN программасы аякталган. Бул программа англис тили мугалимдеринин квалификациясын жогорлатуу курсу. 2023 жылы АБР FIRST Conception боюнча тренинг өтүлдү. STEAM билим берүү - бирдиктүү өнүгүү схемасы, жаңы инновациялык билим берүү технологиясы, ал беш багыттын - табият илимдеринин, технологиянын, инженериянын, чыгармачылыктын, математиканын бириктирилишине негизделген. Мунун баары англис тилинде. 2023-2024-окуу жылында Табигый илимдер жана туризм институтунун химия жана билим берүүнүн технологиясы кафедрасында «Биология кошумча адистиги менен химия» багыты боюнча англис тилдүү окуу тайпасы ачылды. ПБК-15-23 (Педагогика институту), НВА-15-23 (Табият таануу жана туризм), МК-15-23 (Физика-математика факультети) пилоттук топтору ачылып, анда бардык сабактар англис тилинде окутулат. 2023-жылдын 10-январынан 30-декабрына чейин институттун 15 окутуучусу “STEAM билим берүүнү өнүктүрүү үчүн башталгыч деңгээлде долбоор иштеринин негиздерин жана англис тилин окутуу” программасынын алкагында 128 сааттык квалификацияны

жогорулатуу курсун аяктап, сертификаттарга ээ болушту. Биздин бүтүрүүчүлөр мамлекеттик жана жеке менчик мектептерде, ЖОЖдордо, эл аралык корпорацияларда, котормо кызмат борборлордо, медиа жана PR агенттигинде, илим-изилдөө институттарда жана борборлордо, туризм жана мейманкана бизнестеринде ж.б. иштешет.

КОЛДОНУЛГАН АДАБИЯТТАР

1. Гальскова, Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителей / Н.Д. Гальскова. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: АРКТИ, 2003. - 192с.
2. Косов Ю. В. Методологические основы компетентностного подхода // Современное образование: опыт, проблемы, качество. Материалы научно-методической конференции СЗАГС. 2009. СПб., 2009. С. 18—24.
3. Мазунова Л.К. Письмо как методическая категория: методический материал / Л.К. Мазунова // Иностранные языки в школе. - 2004. - № 6. - С. 15-21.
4. Обучение иностранным языкам: учебное пособие для специалистов образовательного учреждения / М.К. Колкова; под. ред. М.К. Колковой. - СПб.: КАРО, 2003. - 320с.
5. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования-М.: Издательский центр «Академия», 2002. — 272 с.
6. Рогова, Г.В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: пособие для учителей и студентов педагогических вузов / Г.В. Рогова, И.Н. Верецагина. - 2-е изд., дораб. - М.: Просвещение, 1998. - 232с.
7. Сартбекова Н.К. // К вопросу интеграции цифрового обучения в процессе преподавания английского языка// Сартбекова Н.К., Чыланбекова Н. Научный информационный журнал «Наука и инновационные технологии» №2.2020. С.236-242.
8. Сартбекова Н.К. // Современные компьютерные технологии в преподавании английского языка // Евразийское научное объединение «Перспективы модернизации современной науки» IX Международная научная конференция (Москва, сентябрь 2015). С.60-63.
9. Шамахов В.Л. Соответствовать вектору модернизации // Управленческое консультирование. Актуальные проблемы государственного и муниципального управления. 2011. № 2. С. 5
10. Шамов А.Н. Коммуникативно-когнитивный подход в обучении лексической стороне речи на уроках немецкого языка/А.Н.Шамов.-// Иностранные языки в школе.-2008.- №4.-С.21.